

Окремі питання дотримання балансу приватних та публічних інтересів при відстороненні від посади у кримінальному провадженні

Крамаренко Юрій Миколайович¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2025	Право	343.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17545860>

Анотація. Сфера кримінально-процесуальних відносин пов'язана із високим рівнем змагальності сторін та можливостями застосування примусу і обмеження основоположних прав та свобод. Чинним кримінальним процесуальним законодавством передбачено низку заходів забезпечення, що покликані створювати умови для дієвості кримінального провадження. Одним із таких заходів є відсторонення від посади, що має певні особливості щодо обмеження конституційних прав та свобод особи, яка притягається до кримінальної відповідальності.

В роботі зроблено аналіз та узагальнення чинного законодавства, науково-практичних розробок та окремих статистичних показників з метою встановлення наявних правових та організаційних механізмів дотримання балансу приватних та публічних інтересів під час відсторонення від посади у кримінальному провадженні, а також визначення можливих напрямів удосконалення чинного законодавства та практики в цьому питанні.

Ключові слова: відсторонення від посади, заходи забезпечення кримінального провадження, змагальність, диспозитивність, основоположні права і свободи, приватні інтереси, публічні інтереси, сторони кримінального провадження.

Some issues of maintaining a balance between private and public interests when removing from office in criminal proceedings

Annotation. Criminal procedural relations are an area where fundamental rights and freedoms are subject to significant restrictions, and the degree of government intervention or the use of coercive measures is the greatest. The paper analyzes and summarizes current legislation, scientific and practical developments and individual statistical indicators in order to establish the existing legal and organizational mechanisms for maintaining the balance of private and public interests during removal from office in criminal proceedings, as well as to identify possible areas for improving current legislation and practice in this regard.

The article concludes that the current legislation of Ukraine provides for sufficient mechanisms for maintaining the balance of private and public interests when applying removal from office as a measure to ensure criminal proceedings. Legal constructs allow for the formation of an unambiguous interpretation of legal norms and a consistent practice of law enforcement. The use of individual assessment categories in legal norms is justified and

¹ кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9023-6302>.

necessary for the proper administration of justice and the exercise of judicial control in accordance with the tasks of criminal proceedings. The practical implementation of the principles of criminal proceedings and the assessment of evidence when making relevant decisions or taking actions by authorized persons, participants in legal relations, is primarily within their sphere of competence.

The state of scientific and practical research on the issue of removal from office in criminal proceedings allows us to state that due attention is paid by both scientists and practitioners, including representatives of the legal profession. Constant interest and attention from lawyers is a guarantee of minimizing violations of fundamental rights, freedoms and interests or excessive interference by law enforcement agencies during criminal proceedings. Existing legal mechanisms, the practice of their application and activities of lawyers, as an independent professional activity, allow us to make positive predictions about the prospects in this area. Research on improving current legislation and law enforcement should be carried out in a combination of public and private interests, maintaining balance and not resorting to a one-sided approach.

Keywords: removal from office, measures to ensure criminal proceedings, adversarial nature, discretion, fundamental rights and freedoms, private interests, public interests, parties to criminal proceedings..

Вступ

Конституційні основи прав та свобод перетворюються у реальні правовідносини лише за умов їх втілення у відповідні механізми - систему правових норм та інституцій. Кримінально-процесуальні відносини є сферою, де основоположні права та свободи зазнають суттєвих обмежень, а міра втручання влади чи застосування заходів примусу є найбільшою. Завдання кримінального провадження, сформульовані у ст.2 КПК України [1], є певним дороговказом, що орієнтує діяльність уповноважених суб'єктів та дії учасників таких правовідносин на досягнення справедливого балансу приватних та публічних інтересів. Проте, не завжди учасники кримінального провадження сумлінно здійснюють реалізацію прав. В практичній діяльності непоодинокими є ситуації, коли учасники кримінального провадження вдаються до зловживання чи інших форм поведінки, що завдає шкоди правам та інтересам особам, включеним в орбіту кримінально-правових відносин.

Інформаційні, соціальні, економічні та політичні процеси та перетворення на національному та міжнародному рівнях чинять вплив на суспільні відносини, в тому числі на здійснення права та правозастосовну практику. Сьогодні неважко побачити та відчувати те, що право, з певної ідеї, що потребує втілення та запровадження у життєдіяльність та відносини, або ж бачення його як засобу регулювання певних суспільних відносин, в силу некоректного сприйняття, розуміння і тлумачення, перетворюється в інструмент зловживання чи досягнення суто корисних цілей всупереч правам та інтересам інших учасників. В таких тенденціях криється небезпечне підґрунтя для перетворення правових інститутів змагальності та диспозитивності, спрямованих на підвищення якості правосуддя та дотримання основоположних принципів права, на інструментарій самоствердження за будь-яку ціну, в тому числі і як засіб введення в оману опонентів чи осіб, які приймають рішення у конкретній правовій ситуації чи спорі. Кримінально-процесуальні відносини пов'язані із скоєнням кримінальних правопорушень, серед яких значна частина, найбільш небезпечних для суспільства, скоюється за ретельно спланованими задумом та діями, що супроводжуються приховуванням слідів та перешкоджанням встановленню всіх обставин чи винних осіб. Отже, регулювання діяльності щодо виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень потребує суттєвої обачливості та виваженості як з боку законотворчої, так і правозастосовної діяльності. Правові

інститути кримінального процесуального права потребують всебічного дослідження та відкритої дискусії серед правників, що беруть участь на боці обох сторін кримінального провадження. Особливої уваги потребують ті, що пов'язані із обмеженням прав та свобод. Серед таких можна назвати і такий захід забезпечення кримінального провадження як відсторонення від посади.

З огляду наукових публікацій вітчизняних фахівців можна побачити пильну увагу до означеної тематики. Починаючи з часів «переходу» на нові правила кримінального провадження у 2012 році у зв'язку з прийняттям та набранням чинності «новим» Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) і до сьогодні можна побачити суттєву увагу до відсторонення від посади як заходу забезпечення кримінального провадження.

Так, Ю.М. Дьомін., аналізуючи здійснення відсторонення від посади у кримінальному провадженні за щойно прийнятим КПК України, припускав, що відповідні процедури та правила їх застосування «сприятимуть подальшому поглибленню процесів демократизації та уніфікації норм, що регулюють кримінально-процесуальні відносини у нашій державі, виконанню завдань кримінального провадження, що і було метою під час прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України» [2, с.237].

Також можна побачити, те що інколи інститут кримінального процесу частково ототожнюють або поєднують з інститутами кримінального права, наприклад, окремими видами покарання. Так, С.В. Слинько зазначав, що «процесуальним та процедурним аспектом відсторонення від посади підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні повинно бути побудовано не на підставі виду юридичної відповідальності, не джерел права, не процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого та навіть не виникаючих правовідносин, між державою та держслужбовцем, а на підставі процесуальних санкцій, що встановлені у кримінальному законодавстві та повинні бути застосовані до підозрюваного, обвинуваченого, який виконує державні владні повноваження та бере участь у забезпеченні публічної влади» [3, с.94]. При цьому від виснував те, що «відсторонення від посади повинно бути застосовано на підставі не тільки норм кримінального процесу, а також включати до себе норми цивільного, адміністративного, трудового законодавства, мати не тільки припинення повноважень підозрюваного, обвинуваченого, але встановлення суспільної думки про засудження держслужбовця, який не виконав свого обов'язку» [3, с.95].

Останнім часом різним аспектам застосування відсторонення від посади у кримінальному провадженні значної уваги приділяють такі дослідники як С.М. Ісланкін та В.В. Анастасієва, в роботах яких приділено увагу як правовим, так і організаційно-тактичним аспектам цього заходу забезпечення кримінального провадження. Серед українських науковців, хто зробив значний внесок у дослідження цього правового інституту, слід назвати І.В. Гловюк, А.В. Захарка, С.О. Ковальчука, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, М.А. Погорецького, В.М. Тертишника, Л. Д. Удалову, В.І. Фаринник та інших.

Метою статті є дослідження наявних правових та організаційних механізмів дотримання балансу приватних та публічних інтересів під час відсторонення від посади у кримінальному провадженні, а також визначення можливих напрямів удосконалення чинного законодавства та практики в цьому питанні.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- аналіз та узагальнення чинного законодавства щодо застосування відсторонення від посади як заходу забезпечення кримінального провадження;
- аналіз науково-практичних публікацій із зосередженням уваги на поглядах та підходах практикуючих правників, котрі представляють сторони кримінального провадження та ухвалюють відповідні рішення;

- аналіз статистичних показників щодо застосування відсторонення від посади у кримінальному провадженні.

Для досягнення означених мети та завдань під час проведення дослідження використовувались як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, дедукція, індукція), так і спеціальні – порівняльно-правовий та формально-юридичний. Оскільки кримінальне провадження ґрунтується на засадах змагальності(ст.22 КПК України) та диспозитивності (ст.26 КПК України), то сторони кримінального провадження у певному сенсі можна розглядати як «гравців», що мають зазвичай різну мету і вдаються до певних способів її досягнення, що позначається на їх «результативності». З огляду на вказане, дослідження проведено через призму методології теорії ігор (рефлексивних ігор), що знаходила своє відображення як в роботах загально відомих фахівців, чії дослідження стосувались поведінки взаємодіючих суб'єктів у різних системах (наприклад, А.Б .Рапопорт, Т. Шеллінг, В.О. Лефевр), так і криміналістів, кримінологів, та кримінальних психологів, котрі закладали підвалини використання рефлексивних ігор у слідчо-судовій практиці (наприклад, О.Р. Ратінов та Г.О. Зорін).

Результати

Норми права, що регулюють відносини пов'язані із відстороненням від посади у кримінальному провадженні можна поділити на загальні –ті, які визначають мету та загальні правила щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ст.131-132 КПК України), та спеціальні – ті, що безпосередньо стосуються процедури та правил відсторонення від посади як одно із видів таких заходів (ст.154-158).

Стаття 154 КПК України, маючи назву «Загальні положення відсторонення від посади», окрім загальних правил містить окремі вказівки щодо відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України та від посади Директора Національного антикорупційного бюро України, при цьому статтею 155-1 «Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та продовження строку такого тимчасового відсторонення» передбачено особливості застосування «підвиду» цього заходу забезпечення [1].

Із тексту норм КПК України, чинних на цей час та ретроспективного аналізу відповідних змін, можна виснувати те, що правила застосування відсторонення від посади хоча і зазнавали неодноразового корегування, проте не мають суттєвих перетворень та принципів змін, за виключенням хіба що правил щодо окремих осіб, наприклад, виключення «особи, яка є службовою особою правоохоронного органу» чи процедури щодо суддів.

Щодо правозастосовної практики відносно вказаного правового інституту слід вказати, що на початку 2014 року (07.02.2014 року) Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ було здійснено узагальнення відповідної судової практики стосовно застосування заходів забезпечення кримінального провадження, де досить чітко окреслено (у розділі 2.4) практичні аспекти прийняття рішень судом про відсторонення від посади чи відмови в його обрані, або ж поверненні відповідних клопотань [4]. Так, у вказаному узагальненні підставами відмови у задоволенні клопотання про відсторонення від посади зазначаються наступні:

- «недостатність підстав для відсторонення підозрюваної особи від займаної посади»;
- «недоведеність існування обґрунтованої підозри у вчиненні злочину такого ступеня тяжкості, за умови вчинення якого може бути здійснено відсторонення від посади»;
- «недоведеність того, що потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого» [4].

Також в узагальненні зазначається те, що «слідчим суддям слід враховувати мету застосування заходу забезпечення кримінального провадження, який полягає у відстороненні від посади, оскільки об'єктивні обставини кримінального провадження можуть свідчити про те, що потреби у відстороненні особи від посади немає» [4].

Як вбачається із норм чинного кримінального процесуального законодавства України, відсторонення від посади застосовується якщо є:

1) підозра або обвинувачення у вчиненні злочину;

2) «підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення»;

3) «підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином» [1].

Також необхідно звернути увагу на ч.5 ст.65-1 «Про запобігання корупції», відповідно до якої «особа, якій повідомлено про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом» [5].

Якщо подивитись на цей правовий інститут під кутом зору наслідків для особи, відносно якої обирається таких захід, то крім певних обмежень її конституційних прав, на що вже неодноразово зверталась увага дослідниками [6], по суті можна вказати, що вона з поміж іншого на час відсторонення від посади позбавляється отримання заробітної плати, про що зазначається в Листі Міністерства соціальної політики від 23.04.2019 р. № 599/0/206-19 «Щодо відсторонення працівників від роботи» [7]. Отже, такий захід є чутливим для особи, котра притягується до відповідальності, та гіпотетично може бути використано як додатковий захід впливу з боку сторони обвинувачення та бути не тільки заходом забезпечення кримінального провадження, а й засобом для схилення до «більш сприятливої поведінки» від час досудового розслідування. В означеному сенсі необхідно звернути увагу на наявні запобіжники щодо недопущення таких дій. Для цього слід звернути увагу на практичні рекомендації, якими керуються або можуть керуватися сторони кримінального провадження та суд.

У методичних рекомендаціях «Процесуальні повноваження керівника органу прокуратури під час кримінального провадження», підготовлених Департаментом організаційно-контрольної діяльності, правового та аналітичного забезпечення Офісу Генерального прокурора, схвалених методичною радою та затверджених Генеральним прокурором 16.11.2021 року приділено увагу окремим особливостям відсторонення від посади та ролі і повноважень прокурора, в тому числі відповідних керівників органів прокуратури, прокурорів вищого рівня, керівників органів прокуратури вищого рівня, при цьому зроблено акцент на суб'єктах відповідних дій та рішень [8].

Щодо дій судді під час здійснення судового контролю показовим є науково-практичний посібник 2024 року «Слідчий суддя: актуальні питання діяльності» [9]. В контексті дотримання балансу приватних і публічних інтересів у цьому посібнику зазначено, що «недопущення особи, що має відповідний процесуальний статус, до виконання нею своїх службових (посадових) обов'язків обмежує її конституційні права, регламентовані у статтях 38 та 43 Конституції України, й має виправдовуватися потребами досудового розслідування та відповідати завданням кримінального провадження та, з іншого боку, не повинно призводити до суттєвих негативних наслідків, що обумовлює необхідність суворого судового контролю під час вирішення клопотання про відсторонення від посади» [9, с.70-71].

Особливу увагу слід приділити рекомендаціям для суддів у розрізі вимог ч. 2 ст.157 КПК України, а саме того, що «при вирішенні питання про відсторонення від посади слідчий суддя, суд зобов'язаний врахувати такі обставини:

1) правову підставу для відсторонення від посади;

2) достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;

3) наслідки відсторонення від посади для інших осіб» [1].

У вказаному науково-практичному посібнику звертається увага на те, що слідчий суддя здійснює перевірку обґрунтованості підозри, оцінює заявлені стороною обвинувачення ризики та доведеність передбачених законом умов та обставин, при цьому доводи щодо протиправної поведінки підозрюваного «повинні бути обґрунтованими, а не засновуватися на припущеннях». Також слідчий суддя повинен врахувати «ймовірність поглинення ризиків (за наявності яких ініційоване відсторонення від посади) застосованим до особи запобіжним заходом», тобто «у випадку, коли відносно особи такі обов'язки вже діють, їх слід співставити з ризиками, що покладені в обґрунтування необхідності відсторонення підозрюваного (обвинуваченого) від посади, та визначити чи не нівелює вже діючий запобіжний захід заявлені ризики» [9, с.70-73].

Авторами цього посібника окрему увагу приділено «наслідкам відсторонення від посади, які слідчий суддя зобов'язаний врахувати». З цього питання ними зазначено наступне:

«Судова практика є різною, проаналізувавши яку можна дійти до певних напрямів розуміння слідчими суддями настання наслідків відсторонення й до визначення кола «інших осіб», про які доволі поверхнево зазначено у відповідній нормі. Перш за все слід визначитися, що з великою долею вірогідності у п.3 ч.2 ст.157 КПК України йде мова саме про негативні наслідки, які можуть наставати у випадку відсторонення особи, зокрема, для органу державної влади, установи, підприємства тощо, в якому працює особа, та для осіб, які знаходяться на утриманні підозрюваного (обвинуваченого). Таким чином, слідчий суддя, дотримуючись балансу між приватним та публічним інтересом, має встановити чи дійсно тимчасове (на строк не більше двох місяців) недопущення особи до виконання її функціональних обов'язків може призвести до настання суттєвих негативних наслідків (наприклад зупинення або припинення господарської діяльності, втрати працівника, який виконував унікальні функції тощо)» [9, с.72-73].

Також у посібнику зазначено, що «позиція авторського колективу полягає у застосуванні критичного підходу щодо незамінності підозрюваного (обвинуваченого) за місцем його роботи та наслідків для утриманців останнього, з урахуванням незначної тривалості такого заходу забезпечення кримінального провадження» [9, с.73].

Розглядаючи проблематику, що досліджується, не можна оминати точки зору представників адвокатури, які захищають права, свободи і законні інтереси підозрюваного чи обвинуваченого. З цього приводу показовою є публікація С. Кирича та М. Луцького «Відсторонення від посади: нові підходи для заперечення та оскарження» [10]. Зосереджуючи свою увагу навколо судової практики з означено питання, вони вказують на сім основних доводів проти відсторонення від посади, які полягають у наступному:

«1. Чи доведено обставини щодо підроблення та знищення доказів або незаконного впливу на свідків (при цьому на стадії судового розгляду суд не може брати до уваги обґрунтування, що обвинувачений може підробляти або знищувати докази)?

2. Чи дійсно саме перебування на займаній посаді взагалі могло сприяти вчиненню інкримінованого злочину?

3. Чи існують негативні наслідки відсторонення від посади для підприємства або органу державної влади?

4. Чи закінчились строки досудового розслідування?

5. Чи ризики, на які посилаються в клопотанні про відсторонення, можуть бути поглинуті іншим запобіжним заходом (особисте зобов'язання або домашній арешт)?

6. Чи дозволяє обсяг повноважень впливати на свідків, чи перебувають свідки у підпорядкуванні підозрюваного (обвинуваченого)?

7. Чи є на утриманні у особи неповнолітні діти чи утриманці?» [10].

Аналізуючи вказані доводи можна побачити їх тісний зв'язок із тими рекомендаціями, що запропоновані для суддів, та, по суті, відображають саме ті питання, на які необхідно дати відповідь судді, ухвалюючи відповідне рішення щодо відсторонення від посади підозрюваного чи обвинуваченого. Неважко побачити, що майже всі вони відносяться до оціночних категорій, що залежать від внутрішнього переконання особи, яка приймає рішення, та наявних на час розгляду відповідних матеріалів провадження.

Встановлюючи процесуальні можливості з точки зору сторони захисту слід визнати наявність достатнього інструментарію для мінімізації надмірного втручання чи обмеження прав або ж зловживання чи їх порушення. Так, інструментами захисту є як подання заперечення на клопотання, висловлення відповідних доводів, клопотань чи надання доказів під час розгляду клопотання про відсторонення від посади (ст.42, 156 КПК України), так і оскарження в апеляційному порядку відповідних ухвал слідчого судді, в тому числі продовження відсторонення від посади (пп.11,11-1 ч.1 ст.309 КПК України).

Для більш повного розуміння наявної практики звернемось до статистичних показників діяльності суду з означеного питання. Для цього розглянемо річні звіти судів першої та апеляційної інстанції (форми № 1-к та № 2-к) за 2022-2024 роки щодо результатів розгляду клопотань про відсторонення від посади та продовження строку відсторонення, а також відомості щодо їх оскарження [11]. Відповідні дані надано у Таблиці 1 та Таблиці 2, що подано нижче.

Таблиця 1

Результати розгляду слідчим суддею клопотань щодо відсторонення від посади та продовження строків відсторонення від посади під час досудового розслідування (Форма № 1-к)

Рік	Клопотання	Кількість клопотань, що перебували на розгляді, од		Кількість розглянутих клопотань, од			Кількість нерозглянутих клопотань на кінець звітного періоду, од	
		усього	у тому числі надійшло у звітному періоді	усього	з них			
					повернуто	задоволено		відмовлено
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2022	відсторонення від посади	673	665	667	27	426	181	6
	продовження строку відсторонення від посади	181	179	180	7	150	12	1
2023	відсторонення від посади	1097	1092	1085	35	730	268	12

	продовження строку відсторонення від посади	404	403	403	15	332	45	1
2024	відсторонення від посади	1157	1149	1144	62	727	282	13
	продовження строку відсторонення від посади	432	431	430	8	352	44	2

Як можна побачити із даних, наведених у Таблиці 1 у 2023 році у порівнянні із 2022 роком суттєво зросла кількість як звернень з клопотанням про відсторонення від посади так і продовженням строку, а саме в 1,6 та 2,3 рази відповідно. Упродовж 2023-2024 років зростання спостерігається, проте без такої значної динаміки.

Якщо проаналізувати результати розгляду клопотань про відсторонення від посади та продовження його строків можна побачити приблизно сталі показники у співвідношенні задоволених, повернутих та тих, за якими відмовлено у задоволенні стосовно загальної кількості розглянутих. Так, відсоток задоволених клопотань про застосування відсторонення від посади складає приблизно дві третини від загальної кількості (2022 рік – 64%, 2023 рік – 67%, 2024 рік – 64%), а приблизно у кожному четвертому випадку суд відмовляв у його застосуванні (2022 рік – 27%, 2023 рік – 25%, 2024 рік – 25%).

Показники щодо продовження строків також вказують на певну стабільність, але відсоток відмов значно нижче. Так, протягом 2022-2024 років понад як чотири з п'яти клопотань задовольнялись судом (2022 рік – 83%, 2023 рік – 82%, 2024 рік – 82%), при цьому відмовлено лише приблизно у кожному десятому випадку (2022 рік – 7%, 2023 рік – 11%, 2024 рік – 10%).

Таблиця 2

Результати перегляду ухвал слідчих суддів за апеляційними скаргами щодо відсторонення від посади та продовження строків відсторонення від посади (за кількістю осіб, щодо яких оскаржується рішення) (Форма № 2-к)

Рік	Апеляційну скаргу подано на ухвалу про	Кількість переглянутих ухвал, усього, од (сума граф 5-6)	у тому числі із порушенням строку, визначеного ч. 3 ст.422 КПК України (із гр. 3)	Кількість ухвал залишених без змін, од	Кількість скасованих ухвал із постановленням нової ухвали, од
1	2	3	4	5	6
2022	відсторонення від посади	131	34	107	24
	продовження строку відсторонення від посади	21	3	19	2
2023	відсторонення від посади	269	43	205	64
	продовження строку відсторонення від посади	45	7	37	8

2024	відсторонення від посади	215	49	177	38
	продовження строку відсторонення від посади	45	15	41	4

З огляду даних щодо результатів перегляду ухвал слідчих судів за апеляційними скаргами вбачається те, що суттєва частина скарг розглядаються з порушенням строків, передбачених ч.2 ст.422 КПК України, тобто у строк понад три дні після її надходження до суду апеляційної інстанції. Такий показник протягом 2022-2024 років варіюється від 14 до 33 відсотків. Переважна більшість (від 76 до 91 відсотка) ухвал слідчих судів не змінюються судом апеляційної інстанції. Вказані показники дають підстави припускати наявність достатньої уваги та об'єктивності щодо розгляду відповідних клопотань слідчими суддями суду першої інстанції та ухвалення ними обґрунтованих рішень.

Аналізуючи вищевказані кількісні показники щодо загальної кількості, досить важко встановити реальну поширеність застосування відсторонення від посади за існуючими кримінальними провадженнями, адже треба мати можливість не тільки оперувати кількісними показниками щодо кримінальних правопорушень (злочинів), що вчинено посадовими особами, а й мати уявлення про підтвердження наявності відповідних фактів та обставин у таких кримінальних провадженнях.

Так, наприклад, звернувши увагу на загальну кількість кримінальних правопорушень у яких особам вручено повідомлення про підозру та аналогічних показників щодо кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг можна побачити, що відсторонення від посади складає лише незначну частину від таких провадженнях. Так, згідно статистичних даних Офісу Генерального прокурора у 2022 році загальна кількість кримінальних правопорушень у яких особам вручено повідомлення про підозру складала 132418, з них щодо кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг – 4355, у 2023 році – 189292 та 6048 відповідно, у 2024 році – 194688 та 7682 відповідно [12].

Отже, неважко побачити, що кількість розглянутих клопотань про відсторонення від посади є значно нижчою ніж показники вручених повідомлень про підозру навіть щодо кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Висновки

Узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо дотримання балансу приватних та публічних інтересів при відстороненні від посади у кримінальному провадженні у відповідності до поставленої мети та завдань можна дійти до наступних висновків.

1. Чинне законодавство передбачає цілком достатні механізми дотримання балансу приватних та публічних інтересів при застосуванні відсторонення від посади як заходу забезпечення кримінального провадження. Правові конструкції дозволяють формувати однозначне тлумачення правових норм та стали практику правозастосування. Використання у правових нормах окремих оціночних категорій є виправданим та необхідним для належного відправлення правосуддя та здійснення судового контролю у відповідності до завдань кримінального провадження. Надмірна стандартизація чи уніфікація щодо встановлення фактів та обставин чи оцінки доказів, позбавить основних якостей та сутності кримінального провадження, що передбачає, наприклад, такі засади як змагальність чи диспозитивність. Практичне втілення засад

кримінального провадження та оцінка доказів при прийнятті відповідних рішень чи вчинення дій уповноваженими особами чи учасниками правовідносин знаходиться передусім у сфері їх компетентності та раціональної обачливості.

2. Стан дослідження проблематики відсторонення від посади у кримінальному провадженні та науково-практичні публікації з цієї теми, дозволяють констатувати належну увагу як з боку науковців, так і практичних працівників, в тому числі представників адвокатури. Сталий інтерес та увага з боку правників є запорукою мінімізації порушень основоположних прав, свобод та інтересів чи надмірного втручання з боку правоохоронних органів під час кримінального провадження.

Наявні правові механізми, практика правозастосування та адвокатська діяльність, як незалежна професійна діяльність, дозволяють робити позитивні прогнози щодо перспектив у цій проблематиці. Дослідження з питань удосконалення чинного законодавства та правозастосування повинні здійснюватися у поєднанні публічних та приватних інтересів, дотримуючись балансу і не вдаючись до однобічного підходу. Вважаємо, що у подальших наукових розвідках з означеної проблематики доречно підходити з урахуванням надбань теорії ігор, щодо можливих альтернатив та вибору поведінки взаємодіючих та конкуруючих суб'єктів із прогнозуванням та завчасним запобіганням зловживанням чи правопорушенням.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 18.09.2025)
2. Дьомін Ю.М. Відсторонення від посади, як один із заходів забезпечення кримінального провадження. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. №1. С. 232-237. URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/569c6837-7d2d-4b94-9957-66b93dddc729> (дата звернення: 18.09.2025).
3. Слинко С.В. Теоретичні та практичні проблеми відсторонення від посади у кримінальному провадженні. Наше право. 2019. № 1. С. 92-96. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/de4cd337-364a-4455-a53f-d55995c18927> (дата звернення: 18.09.2025)
4. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Офіційний вебпортал парламенту України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14#n39> (дата звернення: 18.09.2025).
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 18.09.2025)
6. Ісланкін С.М. Відсторонення від посади в кримінальному процесі: процес вдосконалення. Право і суспільство. Том 1 Випуск 5. С. 315-321. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/5_2023/46.pdf (дата звернення 18.09.2025)
7. Лист Мінсоцполітики від 23.04.2019 р. № 599/0/206-19 “Щодо відсторонення працівників від роботи”. Майстерня для бухгалтера: веб-сайт. URL: <https://avbash.wordpress.com/2021/03/02/лист-мінсоцполітики-від-23-04-2019-р-№-599-0-206-19-щодо/> (дата звернення: 18.09.2025).
8. Генеральна прокуратура України: веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=229419 (дата звернення: 18.09.2025).

9. Слідчий суддя: актуальні питання діяльності: науково-практичний посіб./кол. авторів; за заг. ред. О. С. Короткової, І. С. Шаповалової. Київ, 2024. 174 с. URL: [https://nsj.gov.ua/files/1723124252240807_1443_PosibnSUD_SlidchiySuddya%20\(1\).pdf](https://nsj.gov.ua/files/1723124252240807_1443_PosibnSUD_SlidchiySuddya%20(1).pdf) (дата звернення: 18.09.2025)
10. Відсторонення від посади: нові підходи для заперечення та оскарження. Юридична Газета – онлайн версія: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vidstoronennya-vid-posadi-novi-pidhodi-dlya-zaperechennya-ta-oskarzhennya.html> (дата звернення: 18.09.2025).
11. Судова статистика. Судова влада України: веб-сайт. URL: https://court.gov.ua/inshе/sudova_statystyka/ (дата звернення: 18.09.2025).
12. Статистика. Офіс Генерального прокурора: веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 18.09.2025)